ΕΚΘΕΣΗ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ
στην υπόθεση C-334/92 *

I — Πραγματικά περιστατικά και κανονιστικό πλαίσιο

Α — Νομικό πλαίσιο

1. Το κοινοτικό δίκαιο

Η οδηγία 80/987/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 1980, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/004, σ. 35, στο εξής: οδηγία 80/987), υποχρεώνει τα κράτη μέλη να συστήσουν οργανισμό ο οποίος να διασφαλίζει την εξόφληση των εκκρεμών απαιτήσεων των μισθωτών, των οποίων ο εργοδότης κατέστη αφερέγγυος.

Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας:

«η οδηγία [αυτή] ισχύει για τις απαιτήσεις μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας κατά εργοδοτών σε κατάσταση αφερεγγυότητας κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1.»

Η επόμενη παράγραφος προσθέτει:

«Τα κράτη μέλη δύνανται, κατ' εξαίρεση, να αποκλείσουν από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας τις απαιτήσεις ορισμένων κατηγοριών μισθωτών λόγω της ιδιαίτερης φύσεως της συμβάσεως εργασίας ή της σχέσεως εργασίας των μισθωτών, ή λόγω του ότι υπάρχουν άλλες μορφές εγγυήσεως που εξασφαλίζουν στους μισθωτούς ισοδύναμη προστασία με εκείνη που προκύπτει από την παρούσα οδηγία.

Ο πίνακας των κατηγοριών μισθωτών που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο παρατίθεται στο παράρτημα.»

Κατ' εφαρμογή της διατάξεως αυτής το Βασίλειο της Ισπανίας ζήτησε την εξαίρεση των οικιακών βοηθών. Η εξαίρεση αυτή προβλέπεται στο τμήμα I του παραρτήματος της οδηγίας 80/987/ΕΟΚ, όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 87/164/ΕΟΚ, της 2ας Μαρτίου 1987 (ΕΕ L 66, σ. 11· στο εξής: τροποποιητική οδηγία).

Εξάλλου, το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 80/987 ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν θίγει το δικαίωμα των κρατών να διατυπώνουν ορισμούς των εννοιών "μισθωτός" (...).»

2. Το εθνικό δίκαιο

Στο ισπανικό δίκαιο, το Ταμείο Εγγυήσεως Μισθών συστάθηκε με το άρθρο 33 του

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

νόμου 8/80 της 10ης Μαρτίου 1980 περί των σχέσεων εργασίας (στο εξής: Κώδικας Εργασίας).

Κατ' εφαρμογή της διατάξεως αυτής, αυτό το Ταμείο Εγγυήσεως έχει επιφορτισθεί με την καταβολή στους εργαζομένους των οφειλομένων μισθών λόγω αφερεγγυότητας, αναστολής των πληρωμών, πτωχεύσεως και θέσεως υπό εκκαθάριση.

Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, του Κώδικα Εργασίας, ο κώδικας αυτός έχει εφαρμογή

«στους εργαζομένους που παρέχουν, οικειοθελώς και έναντι αμοιβής, υπηρεσίες για λογαριασμό άλλου, στο πλαίσιο της οργανώσεως και υπό την διεύθυνση τρίτου, φυσικού ή νομικού προσώπου, αποκαλουμένου εργοδότη ή επιχειρηματία.»

Ωστόσο, η παράγραφος 3, στοιχείο c, του ιδίου άρθρου εξαιρεί

«τη δραστηριότητα που περιορίζεται απλώς στην άσκηση καθηκόντων συμβούλου ή μέλους των οργάνων διοικήσεως στις επιχειρήσεις που έχουν τη νομική μορφή εταιρίας, υπό την προϋπόθεση ότι η δραστηριότητα αυτή περιορίζεται στην εκτέλεση εργασιών συμφύτων με αυτό το είδος καθηκόντων.»

Το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο a, του Κώδικα Εργασίας αναφέρει στη συνέχεια, μεταξύ των σχέσεων εργασίας ειδικού χαρακτήρα που πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ιδιαίτερης ρυθμίσεως, κατ' εφαρμογή του άρθρου 2a των προσθέτων διατάξεων, το διευθυντικό προσωπικό που δεν εμπίπτει στο παρατιθέμενο ανωτέρω άρθρο 1, παράγραφος 3, στοιχείο c.

Τέλος, το άρθρο 3 του διατάγματος 1382/85, της 1ης Αυγούστου 1985, το οποίο εκδόθηκε κατ' εφαρμογή του προαναφερθέντος άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο a, προβλέπει ότι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που αφορούν τη σχέση εργασίας του διευθυντικού προσωπικού διέπονται από τη βούληση των μερών, με την επιφύλαξη της συμμορφώσεως προς τους κανόνες του εν λόγω διατάγματος και προς άλλους ενδεχομένως εφαρμοστέους κανόνες. Όσον αφορά τους άλλους κανόνες της νομοθεσίας του κοινού εργατικού δικαίου, περιλαμβανομένου του Κώδικα Εργασίας, οι κανόνες αυτοί δεν έχουν εφαρμογή παρά μόνον οσάκις το διάταγμα παραπέμπει ρητώς σ' αυτούς ή οσάκις το ορίζει ειδικώς η σύμβαση.

Το άρθρο 15 του διατάγματος, το οποίο απαριθμεί τις εγγυήσεις των οποίων απολαύει το διευθυντικό προσωπικό, παραπέμπει στα άρθρα 27, παράγραφος 2, 29 και 32 του Κώδικα Εργασίας αλλά όχι στο άρθρο 33 αυτού.

Β — Η διαφορά που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου

Ο Wagner Miret, διευθυντικό στέλεχος της επιχειρήσεως CEP Catalana SA, απολύθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας «αναδιαρθρώσεως της απασχολήσεως», κατόπιν αδείας την οποία χορήγησε στις 24 Νοεμβρίου 1989 ο προϊστάμενος της περιφερειακής υπηρεσίας εργασίας της Γενικής Διευθύνσεως Εργασίας της Αυτόνομης Κοινότητας της Καταλονίας.

Με διάταξη της 9ης Νοεμβρίου 1990, η επιχείρηση CEP Catalana SA κηρύχθηκε αφερέγγυα από το 9ο τμήμα του Juzgado de lo Social της Βαρκελώνης στο πλαίσιο άλλης αγωγής με αίτημα την καταβολή αποζημιώσεων λόγω απολύσεως κατόπιν αδείας, οι οποίες δεν είναι επίδικες στο πλαίσιο της παρούσας διαφοράς.

Στη συνέχεια, ο Wagner Miret άσκησε αγωγή ενώπιον του 27ου τμήματος του Juzgado de lo Social της Βαρκελώνης με αίτημα την καταβολή των μισθών που δεν του είχαν καταβληθεί μεταξύ 1ης Οκτωβρίου 1989 και 30ής Νοεμβρίου 1989, καθώς και τον υπολογισμό της αναλογούσας σ' αυτόν αποζημιώσεως λόγω της απολύσεως. Το σύνολο των ποσών αυτών ανερχόταν σε 434 880 πεσέτες.

Με απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 1991, το 27ο τμήμα του Juzgado de lo Social της Βαρκελώνης απέρριψε την αγωγή του Wagner Miret.

Κατόπιν αυτού, ο ενδιαφερόμενος άσκησε έφεση ενώπιον του Tribunal Superior de Justicia της Καταλονίας.

Γ — Τα προδικαστικά ερωτήματα

Το ζήτημα αν ένα διευθυντικό στέλεχος μπορεί να ζητήσει να υπαχθεί στις διατάξεις του ισπανικού νόμου που προστατεύουν τους εργαζομένους κατά της αφερεγγυότητας του εργοδότη τους είναι αμφιλεγόμενο στο ισπανικό δίκαιο. Πράγματι, το άρθρο 15 του διατάγματος 1382/85, το οποίο καθορίζει τις εγγυήσεις που απολαύει αυτή η κατηγορία εργαζομένων, δεν παραπέμπει στο άρθρο 33 του Κώδικα Εργασίας.

Κρίνοντας ότι το ζήτημα αυτό έπρεπε να λυθεί υπό το φως του κοινοτικού δικαίου, το Tribunal Superior de Justicia της Καταλονίας, με διάταξη της 31ης Ιουλίου 1992, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 4 Αυγούστου 1992, ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει η οδηγία 80/987/ΕΟΚ της 20ής Οκτωβρίου 1980, εφαρμογή σε όλους τους μισθωτούς, πλην των εξαιρουμένων βάσει του παραρτήματος της οδηγίας αυτής (87/164/ΕΟΚ της 2ας Μαρτίου 1987);

2) Ενόψει του γεγονότος ότι η Ισπανία δεν περιέλαβε στο παράρτημα της οδηγίας 87/164/ΕΟΚ, της 2ας Μαρτίου 1987, — το οποίο αποτελεί προσθήκη στο αρχικό παράρτημα κατόπιν της προσχωρήσεως της Ισπανίας στην Κοινότητα — συγκεκριμένη εξαίρεση για το διευθυντικό προσωπικό, μπορεί να θεωρηθεί ότι τα πρόσωπα αυτά εξαιρούνται της γενικής εφαρμογής των εγγυήσεων που προβλέπει η οδηγία 80/987/ΕΟΚ;

3) Σε περίπτωση κατά την οποία οι εγγυήσεις της οδηγίας 80/987/ΕΟΚ ισχύουν για το διευθυντικό προσωπικό στην Ισπανία, πρέπει η συγκεκριμένη εφαρμογή των εγγυήσεων αυτών να πραγματοποιείται μέσω του οργάνου που προβλέπεται από το κοινό δίκαιο για τους λοιπούς μισθωτούς (Fondo de Garantía Salarial) ή με την καταβολή αποζημιώσεως απευθείας από το Δημόσιο;»

Όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής, το Tribunal Supremo έχει αποφανθεί ότι η οδηγία 80/987 δεν έχει εφαρμογή στο διευθυντικό προσωπικό. Το Tribunal Superior de Justicia της Καταλονίας δεν έχει την ίδια άποψη.

II — Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου,

γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι T. Wagner Miret, εκπροσωπούμενος από τον F. Varela Castro, δικηγόρο Βαρκελώνης, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τις K. Banks και B. Rodriguez Galindo, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας.

Με απόφαση της 17ης Μαΐου 1993, το Δικαστήριο αποφάσισε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, παράγραφοι 1 και 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, να αναθέσει την εκδίκαση της υποθέσεως στο πέμπτο τμήμα του Δικαστηρίου.

III — Σύνοψη των παρατηρήσεων που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

A — Επί του πρώτου ερωτήματος

Ο *Wagner Miret* ζητεί από το Δικαστήριο να δώσει στο πρώτο ερώτημα την απάντηση ότι η οδηγία 80/987/ΕΟΚ έχει «εφαρμογή σε όλους τους μισθωτούς, πλην των εξαιρουμένων από το πεδίο εφαρμογής της με την οδηγία 87/164/ΕΟΚ, της 2ας Μαρτίου 1987».

Κατά την *Επιτροπή*, το ζήτημα αν κάποιοι εργαζόμενοι απολαύουν της προστασίας που καθιερώνει η οδηγία, πρέπει να εξετασθεί σε δύο στάδια.

Κατ' αρχάς, το εθνικό δικαστήριο πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 80/987, να διερωτηθεί αν οι εν λόγω εργαζόμενοι είναι μισθωτοί υπό την έννοια του εθνικού δικαίου.

Αν πρόκειται περί αυτού, πρέπει κατόπιν να διαπιστωθεί αν οι εν λόγω εργαζόμενοι δεν έχουν εξαιρεθεί από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, κατ' εφαρμογή του άρθρου 1, παράγραφος 2, αυτής.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή προτείνει να δοθεί στο πρώτο ερώτημα η απάντηση ότι «η οδηγία 80/987/ΕΟΚ έχει την έννοια ότι οι διατάξεις της έχουν εφαρμογή σε όλες τις κατηγορίες μισθωτών στις οποίες το εθνικό δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους προσδίδει τον χαρακτηρισμό αυτόν, πλην όσων περιλαμβάνονται στο παράρτημά της».

B — Επί του δευτέρου ερωτήματος

Ο *Wagner Miret* ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του δευτέρου ερωτήματος ότι το διευθυντικό προσωπικό δεν εξαιρείται της εφαρμογής των εγγυήσεων που προβλέπει η οδηγία 80/987/ΕΟΚ.

Η *Επιτροπή* προτείνει να δοθεί η απάντηση ότι «κατά το μέτρο που το εθνικό δίκαιο χαρακτηρίζει τα διευθυντικά στελέχη ως μισθωτούς, το κράτος μέλος δεν επιτρέπεται να εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 80/987/ΕΟΚ, τροποποιηθείσας με την οδηγία 87/164/ΕΟΚ, αυτή την κατηγορία υπαλλήλων, αν δεν περιλαμβάνεται στο παράρτημα της οδηγίας αυτής».

Κατά την Επιτροπή, τα διευθυντικά στελέχη είναι εργαζόμενοι υπό την έννοια του ισπανικού νόμου. Συγκεκριμένα, η κατηγορία αυτή εργαζομένων εμπίπτει στον ορισμό του άρθρου 1, παράγραφος 1, του Κώδικα Εργασίας και μνημονεύεται στο άρθρο 2 το οποίο φέρει τον τίτλο «Σχέσεις εργασίας ειδικού χαρακτήρα». Ωστόσο, πρέπει να

είναι δυνατή η εξαίρεση των διευθυντικών στελεχών τα οποία έχουν επίσης την ιδιότητα συμβούλων ή μελών των οργάνων διοικήσεως υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 3, στοιχείο c, του εν λόγω Κώδικα.

Η Επιτροπή παρατηρεί εξάλλου ότι το διευθυντικό προσωπικό δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των εξαιρουμένων από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας κατηγοριών εργαζομένων, οι οποίες παρατίθενται στο παράρτημα της τροποποιητικής οδηγίας.

Η Επιτροπή συμπεραίνει ότι, εν προκειμένω, το διευθυντικό προσωπικό δεν εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

Γ — Επί του τρίτου ερωτήματος

Ο *Wagner Miret* ζητεί από το Δικαστήριο να δώσει στο τρίτο ερώτημα την απάντηση ότι «το ισπανικό Ταμείο Εγγυήσεως Μισθών είναι υπεύθυνο για τις εγγυήσεις που θεσπίζει η οδηγία 80/987/ΕΟΚ για τους εργαζομένους-διευθυντικά στελέχη σε περίπτωση αφερεγγυότητας της επιχειρήσεως και ότι η ευθύνη αυτή δεν περιορίζεται στους μισθούς, αλλά ότι το περιεχόμενό της είναι αυτό που διαλαμβάνεται στο άρθρο 33 του Κώδικα Εργασίας».

Συγκεκριμένα, ο Wagner Miret παρατηρεί ότι το ζήτημα αν η εγγύηση επεκτείνεται στο σύνολο των οφειλών του εργοδότη ή αν αφορά μόνο τις αποδοχές είναι αμφιλεγόμενο στο ισπανικό δίκαιο.

Η *Επιτροπή* φρονεί ότι, εφόσον ο ισπανικός νόμος έχει ιδρύσει έναν οργανισμό για την εφαρμογή της οδηγίας, σ' αυτόν κατ' αρχήν εναπόκειται να εξοφλήσει τις εκκρεμείς απαντήσεις του διευθυντικού προσωπικού.

Συναφώς, η Επιτροπή επισημαίνει ότι δεν υπάρχει ομοφωνία ως προς την ερμηνεία των διατάξεων του ισπανικού νόμου. Η Επιτροπή προσθέτει ότι, αν το ισπανικό δικαστήριο, κατόπιν εξετάσεως της καταστάσεως, καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το ταμείο που ιδρύθηκε με το άρθρο 33 του ισπανικού νόμου δεν οφείλει, λόγω της λειτουργίας του, της οργανώσεώς του ή του συστήματος χρηματοδοτήσεώς του, να προβεί στις εξοφλήσεις αυτές, η υπόθεση θα είναι παρόμοια με αυτή επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1991, (υποθέσεις C-6/90 και C-9/90, Francovich και Bonifaci, Συλλογή 1991, σ. I-5357). Το ισπανικό Δημόσιο, μη έχοντας λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την εφαρμογή της οδηγίας, θα μπορεί να υποχρεωθεί να αποζημιώσει τους ενδιαφερομένους.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή προτείνει να δοθεί η απάντηση ότι «η εφαρμογή των προβλεπομένων από την οδηγία 80/987/ΕΟΚ εγγυήσεων στο διευθυντικό προσωπικό επιχειρήσεων, το οποίο κακώς έχει εξαιρεθεί της καταβολής των εγγυήσεων αυτών από την εθνική νομοθεσία, εναπόκειται κατ' αρχήν στο όργανο που προβλέπεται κανονικά για τους λοιπούς μισθωτούς».

IV — Απάντηση στην ερώτηση του Δικαστηρίου

Η Επιτροπή φρονεί ότι

«η εφαρμογή των προβλεπομένων από την οδηγία 80/987/ΕΟΚ εγγυήσεων στο διευθυντικό προσωπικό επιχειρήσεων, το οποίο

κακώς έχει εξαιρεθεί της καταβολής των εγγυήσεων αυτών από την εθνική νομοθεσία, εναπόκειται κατ' αρχήν στο όργανο που προβλέπεται κανονικά για τους λοιπούς μισθωτούς».

Το Δικαστήριο ζήτησε από την Επιτροπή να δικαιολογήσει την άποψή της βάσει της εν λόγω οδηγίας.

Η Επιτροπή απάντησε ότι αν το εθνικό δικαστήριο κρίνει ότι η εθνική νομοθεσία έχει την έννοια ότι λόγω του καθεστώτος του, της οργανώσεώς του, του τρόπου χρηματοδοτήσεώς του, (...), το όργανο εγγυήσεως είναι σε θέση να εξασφαλίσει την εξόφληση των προστατευομένων απαιτήσεων στο διευθυντικό προσωπικό των επιχειρήσεων, δεν υπάρχει λόγος αποζημιώσεως από το Δημόσιο. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή ο συνήθης μηχανισμός εγγυήσεων. Το Δημόσιο δεν οφείλει αποζημίωση, εκτός αν δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η εθνική νομοθεσία έχει συστήσει αρμόδιο προς τούτο όργανο σύμφωνα με την οδηγία.

R. Joliet
εισηγητής δικαστής